

บทที่
14

ตัวเงินและ บัญชีเดินสะพัด

สาระการเรียนรู้

A cartoon illustration of a man with a beard and mustache, wearing a yellow shirt and blue pants. He is standing with his hands clasped in front of his chest, looking thoughtful. Above his head is a large white speech bubble containing a black question mark. The background is dark blue with some white lines suggesting light or thought.

- 1. ความหมายและประเภทของตัวเงิน
- 2. ลักษณะของตัวเงิน
- 3. ตัวเงินที่มีรายการไม่ครบถ้วน
- 4. ความรับผิดชอบและอายุความฟ้องร้อง
- 5. ความสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534
- 6. ลักษณะของสัญญาบัญชีเดินสะพัด
- 7. ดอกเบี้ยในสัญญาบัญชีเดินสะพัด
- 8. การสิ้นสุดของสัญญาบัญชีเดินสะพัด

1. ความหมายและประเภทของตั๋วเงิน

ตั๋วเงิน คือ เอกสารหรือตราสารที่ใช้แทนเงินเพื่อแสดงการชำระหนี้ ซึ่งสามารถเปลี่ยนมือได้โดยไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวลูกหนี้ตามตั๋วเงิน และเมื่อกฎหมายกำหนดให้การชำระหนี้ต้องทำเป็นเงินตรา การชำระหนี้ด้วยตั๋วเงินก็จะสมบูรณ์เมื่อได้มีการใช้เงินตามตั๋วเงินแล้ว

ตั๋วเงินมีอยู่ 3 ประเภท คือ

- ▶ 1. ตั๋วแลกเงิน (Bill of Exchange)
- ▶ 2. ตั๋วสัญญาใช้เงิน (Promissory Note)
- ▶ 3. เช็ค (Cheque)

2. ลักษณะของตั๋วเงิน

- + 1. เป็นตราสาร หมายถึง เอกสารชนิดหนึ่งที่กฎหมายรับรอง โดยหนังสือตราสารนั้นต้องสัญญา เป็นหรือค้ำประกันสัญญาในการใช้เงิน
- + 2. สามารถเปลี่ยนมือได้ด้วยการส่งมอบ
- + 3. บุคคลใดลงลายมือชื่อของตนในตั๋วเงิน ย่อมต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในตั๋วเงินนั้น
- + 4. บุคคลผู้มีตัวไว้ในครอบครองในฐานะเป็นผู้รับเงิน หรือผู้รับสัทธิหลัง
- + 5. กรณีที่ตั๋วเงินนั้นเป็นตั๋วเงินสั่งใช้เงินแก่ผู้ถือการโอนตั๋วเงินสามารถทำได้เพียงแค่ว่าด้วยการส่งมอบตั๋วเงินระบุชื่อผู้รับเงินก็ทำได้ด้วยวิธีการสัทธิหลังและส่งมอบ

2. ลักษณะของตัวเงิน

+ 6. บางครั้งตัวเงินอาจต้องการการการค้าประกันหรือรับประกันการใช้เงินตามที่ระบุไว้ในตัวจำนวน การรับประกันนี้เรียกว่า “อ่าวัล” ซึ่งจะประกันก่อนหรือหลังตัวเงินจะขาดความน่าเชื่อถือก็ได้ แต่ต้อง รับประกันก่อนที่ตัวเงินจะหมดอายุ

2. ลักษณะของตัวเงิน

▶ 1. ตัวแลกเงิน (Bill of Exchange)

ตัวแลกเงิน คือ หนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่า **ผู้สั่งจ่าย** สั่งบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า **ผู้จ่าย** ให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่บุคคลหนึ่งหรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลหนึ่งเรียกว่า **ผู้รับเงิน** ลักษณะของตัวเงินจึงมีดังนี้

- 1. เป็นหนังสือตราสาร
- 2. เป็นหนังสือตราสารที่บุคคลหนึ่งบุคคลอีกบุคคลหนึ่งเรียกว่า ผู้จ่าย จ่ายเงินจำนวนหนึ่ง แก่บุคคลอีกคนหนึ่งซึ่งเรียกว่า ผู้รับเงิน
- 3. ต้องมีข้อความว่า “ตัวแลกเงิน” จะภาษาใดก็ได้

2. ลักษณะของตัวเงิน

▶ 2. ตัวสัญญาใช้เงิน (Promissory Note)

ตัวสัญญาใช้เงิน คือ หนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่า ผู้ออกตัว ให้คำมั่นสัญญาว่าจะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า ผู้รับเงิน ซึ่งเมื่อเราพิจารณาจะพบว่าตัวสัญญาใช้เงินคือ หนังสือตราสารที่ผู้ออกตัวจะจ่ายเงินให้แก่ผู้รับเงินตามตัวเอง ไม่ได้สั่งให้ใครใช้โดยตัวสัญญาใช้เงิน มีลักษณะสำคัญดังนี้

- 1. ตัวสัญญาใช้เงินเป็นหนังสือตราสาร
- 2. ตัวสัญญาใช้เงินถูกมอบให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง
- 3. ตัวสัญญาใช้เงินต้องมีข้อความว่าเป็นตัวสัญญาใช้เงิน
- 4. ตัวสัญญาใช้เงินต้องระบุชื่อผู้รับเงิน จะระบุชื่อผู้ถือไม่ได้

2. ลักษณะของตัวเงิน

3. เช็ค (Cheque)

เช็ค คือ หนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้สั่งจ่ายสั่งธนาคารให้ใช้เงินจำนวนหนึ่ง เมื่อทวงถามให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่ง อันเรียกว่า ผู้รับเงิน โดยเช็คนั้นจะต้องมี ลักษณะดังนี้

- 1. เช็คเป็นหนังสือตราสารที่สั่งให้ธนาคาร
- 2. ธนาคาร (ผู้จ่าย) จ่ายเงินจำนวนหนึ่งเมื่อทวงถาม
- 3. ให้ธนาคาร (ผู้จ่าย) จ่ายให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง
- 4. สิ่งที่ต้องปรากฏในเช็คที่สั่งจ่าย คือ ชื่อผู้รับเงิน ในช่อง “จ่าย” หากไม่ระบุชื่อผู้รับเงินให้เขียนในช่อง “จ่าย” ว่า “เงินสด” หรือ “สด”

2. ลักษณะของตัวเงิน

การขีดคร่อมเช็ค

1. เช็คขีดคร่อมทั่วไป คือการขีดเส้นขนานคู่ขวางไว้ด้านมุมซ้ายของเช็ค
เช็คขีดคร่อมลักษณะนี้ ผู้ทรงเช็คต้องนำเช็คนี้เข้าบัญชีธนาคารเท่านั้น จะให้ธนาคาร
จ่ายเป็นเงินสดไม่ได้

(ตัวอย่าง)

วันที่ / / mm/dd/yyyy

Day Date

จ่าย Pay หรือผู้ถือ Or Bearer

จำนวนเงิน (บาท) The Sum of (Baht)

฿

ไทยพาณิชย์ ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)
SCB Siam Commercial Bank Public Company Limited

0085 - สาขาประชาชนวิเศษ 1
88/114-6 ถนนประชาชนวิเศษ 1 จตุจักร กรุงเทพฯ

ลายมือชื่อ Signature

เช็คเลขที่ Cheque No. | สาขาเลขที่ Branch No. / Code | บัญชีเลขที่ Account No. | สำหรับธนาคาร For Bank

๕5 ๐๐๔๔ ๒๘๙๓ ๐๐ ๔๔ ๐๐๘๕ XXXXXXXXXX

2. ลักษณะของตัวเงิน

การขีดคร่อมเช็ค

2. เช็คขีดคร่อมเฉพาะ คือเช็คที่นอกจากไม่สามารถเบิกเป็นเงินสดได้แล้วเช็คนั้นต้องจ่ายตามเงื่อนไขในที่ขีดคร่อมด้วย เช่น นำเข้าธนาคารที่ระบุไว้ในเช็คที่ขีดคร่อมเท่านั้นด้วย เช็คที่ต้องเข้าบัญชีธนาคารของผู้รับเงินเท่านั้น

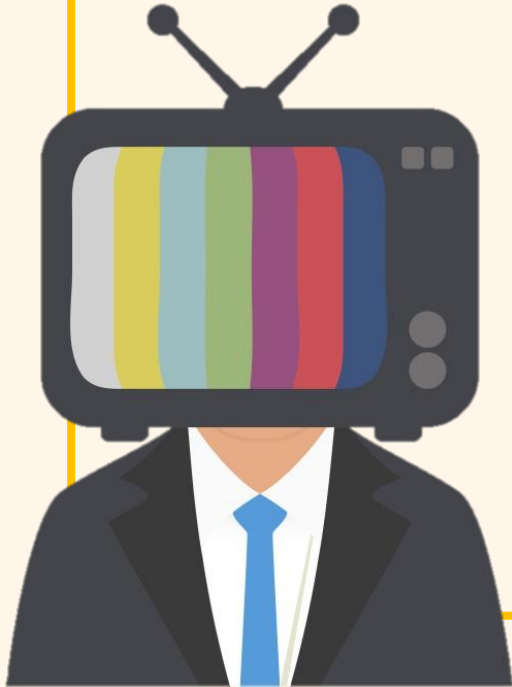
ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด		(ตัวอย่าง)		วันที่ Date	
					รวมเป็นเงิน / ddmmyyyy
จ่าย Pay					หรือผู้ถือ Or Bearer
จำนวนเงิน (บาท) The Sum of (Baht)					
ไทยพาณิชย์ SCB 		ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) Siam Commercial Bank Public Company Limited			฿
0085 - สาขาปทุมธานี 1 88/114-6 ถนนพหลโยธิน 1 จตุจักร กรุงเทพฯ					
ลายมือชื่อ Signature					
เช็ค No.	สาขา No. / Code	บัญชี Account No.	สำหรับธนาคาร For Bank		
๕๕ ๙๙๙๙ ๘๘๘๘ ๗๗๗๗ ๖๖๖๖ ๕๕	XXXXXXXXXX				

3. ตัวเงินที่มีรายการไม่ครบถ้วน

โดยปกติแล้วตัวเงินจะต้องมีรายการที่ระบุตามตัวเงินนั้นให้ครบถ้วน หากตัวเงินมีรายการไม่ครบถ้วนแล้วก็ย่อมเป็นตัวเงินที่ไม่สมบูรณ์ยกเว้นกรณีดังต่อไปนี้

- ▶ 1. ตัวเงินที่ไม่ระบุเวลาที่ใช้เงิน ให้ถือว่าเพิ่งใช้เงินเมื่อได้เห็น
- ▶ 2. ตัวเงินที่ไม่ระบุสถานที่ใช้เงิน ให้ถือว่าเอาภูมิลำเนาของผู้จ่ายเป็นสถานที่ใช้เงิน
- ▶ 3. ตัวเงินที่ไม่ระบุสถานที่ออกตัว ให้ถือว่าตัวนั้นได้ออก ณ ภูมิลำเนาของผู้ออกตัว
- ▶ 4. ตัวเงินที่ไม่ได้ลงวันที่ออกตัวให้ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายที่ทำการโดยสุจริตลงวันที่ถูกต้องแท้จริงได้

4. ความรับผิดชอบและอายุความฟ้องร้อง

บุคคลผู้ลงลายมือชื่อของตนตามตัวเงิน ซึ่งได้แก่ผู้สั่งจ่าย ผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน ผู้สลักหลังเช็ค ผู้อาวัล ต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในตัวเงิน คือการใช้เงินตามจำนวนที่ระบุไว้ในตัว

ส่วนประเด็นอายุความการฟ้องร้องตามตัวนั้น
แยกพิจารณาได้ดังนี้

- 1. อายุความ 3 ปี
- 2. อายุความ 1 ปี
- 3. อายุความ 6 เดือน

5. ความสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วย ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534

โดยปกติแล้วเมื่อบุคคลใดจะสั่งจ่ายเช็คควรจะต้องตระหนักว่าตนมีบัญชีในธนาคารเพียงพอที่จะให้ธนาคารในฐานะผู้จ่าย จ่ายเงินให้กับผู้ทรงเช็ค มิฉะนั้นหากเงินในบัญชีมีไม่เพียงพอ ธนาคารก็จะปฏิเสธการจ่ายเงิน ซึ่งในภาษาที่เราทราบกันดีเรียกว่า **“เช็คแดง”** ซึ่งหากกฎหมายยอมให้มีการกระทำในลักษณะนี้บ่อย ๆ เช็คก็จะขาดความน่าเชื่อถืออาจกระทบกระเทือนมาถึงวงการธุรกิจในที่สุด จึงต้องมีการกำหนดให้ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คเป็นคดีที่มีโทษทางอาญา

5. ความสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วย ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534

พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 มาตรา 4 บัญญัติไว้ดังนี้ “ผู้ใดออกเช็คเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริงและบังคับได้ตามกฎหมาย โดยมีลักษณะหรือมีการกระทำอย่างใด อย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- 1. เจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คนั้น
- 2. ในขณะที่ยกเช็คนั้นไม่มีเงินอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้
- 3. ให้ใช้เงินมีจำนวนสูงกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้ในขณะที่ยกเช็คนั้น
- 4. ถอนเงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนออกจากบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินตามเช็คจนจำนวนเงินเหลือไม่เพียงพอที่จะใช้เงินตามเช็คนั้นได้
- 5. ห้ามธนาคารมิให้ใช้เงินตามเช็คนั้นโดยเจตนาทุจริต

5. ความสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วย ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534

เมื่อได้มีการยื่นเช็คเพื่อให้ใช้เงินโดยชอบด้วยกฎหมาย ถ้าธนาคารปฏิเสธไม่ใช้เงินตามเช็คนั้นผู้ออกเช็คมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน หกหมื่นบาทหรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือทั้งปรับทั้งจำ” ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

- 1. ต้องการเป็นการออกเช็คเพื่อ“ชำระหนี้”
- 2. หนี้นั้นต้องบังคับได้ตามกฎหมายหากไม่ใช่หนี้หรือหนี้ที่บังคับไม่ได้
- 3. ผู้สั่งจ่ายมีเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คนั้น
- 4. ผู้สั่งจ่ายเช็คทราบว่าในขณะที่ออกเช็คนั้นไม่มีเงินอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้ แปลว่าไม่มีเงินในบัญชีแล้วยังเขียนเช็คสั่งจ่าย ธนาคารจะปฏิเสธการจ่ายเงินแล้วระบุในเช็คว่า “เงินไม่พอจ่าย”

5. ความสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วย ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534

- 5. ผู้สั่งจ่ายเช็คให้จ่ายเงินในเช็คมีจำนวนสูงกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชี
- 6. ผู้สั่งจ่ายเช็คถอนเงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนออกจากบัญชีเพื่อให้เงินเหลือไม่เพียงพอที่จะใช้เงินตามเช็คนั้น
- 7. ผู้สั่งจ่ายในฐานะเจ้าของบัญชีห้ามธนาคารมิให้ใช้เงินตามเช็คโดยเจตนาทุจริต เมื่อผู้ทรงเช็คนำเช็คไปขึ้นเงินตามกฎหมาย
- 8. ผู้ทรงเช็คต้องนำเช็คไปขึ้นเงินโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน

6. ลักษณะของสัญญาบัญชีเดินสะพัด

สัญญาบัญชีเดินสะพัด คือสัญญาซึ่งบุคคลสองคนตกลงกันว่าสืบทอดกันไป หรือในชั่วเวลากำหนดอันใดอันหนึ่งให้ตัดทอนบัญชีหนี้ทั้งหมด หรือแต่บางส่วนอันเกิดขึ้นแต่กิจการในระหว่างเขาทั้งสองนั้น หักกลบลบกัน และคงชำระแต่ส่วนที่เป็นจำนวนคงเหลือโดยดุลภาค

สัญญาบัญชีเดินสะพัด เป็นสัญญาต่างตอบแทนและไม่มีแบบ เป็นสัญญาที่เกิดขึ้นโดยบุคคลสองคนเท่านั้น จะมีคู่สัญญามากกว่านี้ไม่ได้ โดยคู่สัญญา มีการตกลงกันในข้อสัญญาว่าให้สัญญาบัญชีเดินสะพัด คงมีอยู่เรื่อยไปโดยไม่มีกำหนดเวลา เรียกว่า “สัญญาบัญชีเดินสะพัดไม่มีกำหนดเวลา”

7. ดอกเบี้ยในสัญญาบัญชีเดินสะพัด

โดยปฏิกฎหมายกำหนดห้ามมิให้มีการคิดดอกเบี้ยในดอกเบี้ยที่ค้างชำระ หรือเรียกง่าย ๆ คือ **ดอกเบี้ย** ของดอกเบี้ย แต่ในสัญญาบัญชีเดินสะพัด มาตรา 860 กำหนดว่าเงินส่วนที่ผิดกันอยู่นั้นถ้ายังมิได้ชำระ ท่านให้คิดดอกเบี้ยนับแต่วันที่หักทอนบัญชีเสร็จเป็นต้นไป แปลว่าเมื่อหักทอนบัญชีแล้วบุคคลหนึ่ง เหลือหนี้เท่าไร ก็ให้ดอกเบี้ยเริ่มคิดนับแต่วันที่หักทอนบัญชีเสร็จ

และกฎหมายกำหนดว่าประเพณีการค้าขายที่คำนวณดอกเบี้ยต้นในบัญชีเดินสะพัดสามารถทำได้ไม่ เป็นความผิดเช่นนี้จึงสามารถคิดดอกเบี้ยทบดอกเบี้ยที่ เริ่มคิดจากหนี้ที่เหลือจากการหักทอนกันได้

8. การสิ้นสุดของสัญญาบัญชีเดินสะพัด

▶ สำหรับการสิ้นสุดของบัญชีเดินสะพัด แบ่งออกเป็น 2 กรณีคือ

1. กรณีสัญญาบัญชีเดินสะพัดไม่มีกำหนดเวลา คือสัญญาบัญชีเดินสะพัดที่ไม่มีข้อสัญญาเกี่ยวกับ กำหนดเวลาการเลิกสัญญาเอาไว้ และ ตราบใดที่สัญญาเดินสะพัดยังคงใช้บังคับกันอยู่

2. สัญญาบัญชีเดินสะพัดมีกำหนดเวลา คือสัญญาบัญชีเดินสะพัดที่มีข้อสัญญากำหนดเวลาอันเกี่ยวกับการเลิกสัญญาเอาไว้ เมื่อถึงกำหนดเวลา ย่อมสิ้นสุดลงตามเวลาที่กำหนดไว้

สรุป

ตัวเงิน คือ เอกสารหรือตราสารที่แสดงสิทธิเพื่อการชำระหนี้ที่สามารถเปลี่ยนมือได้ โดยแบ่งออกเป็นตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และเช็ค โดยสามารถโอนกันได้ด้วยการส่งมอบ หรือการสลักหลังตลอดจนเพื่อให้ประกันความมั่นใจแก่ผู้รับเงิน อาจให้มีการประกันตัวเงินโดยการอาวัล เป็นต้น

ส่วน**สัญญาบัญชีเดินสะพัด**มีขึ้นเพื่อให้เกิดประโยชน์ในธุรกิจการค้า โดยให้บุคคลทั้ง 2 คน ตกลงกันชำระบัญชีกันเป็นคราว ๆ ไป โดยอาศัยการหักกลบลบหนี้ หากฝ่ายใดเหลือหนี้ที่ต้องชำระ อีกฝ่ายหนึ่งก็มีสิทธิเก็บให้อีกฝ่ายชำระหนี้หรือเรียกดอกเบี้ยได้

